

299
DR. GÖBEL JÓZSEF

Pest-Budától maig

A fővárosi törvény egyedelményei

Az 1872. november 4-én a képviselőházban benyújtott fővárosi törvényjavaslat több éves előzmény után született. Valami keveset talán illő említenünk. Amikor 1870 júliusában a t. Házban elhangzott az az indítvány, hogy a főváros szervezetéről a többi törvényhatóságétól eltérő, külön törvényt hozzanak, Tóth Vilmos belügyminisztériumi államtitkár azonnal hozzákezdett az előkészítéshez. Rövidesen, 1871 februárban, pedig ő lépett Rajner Pál helyébe, az Andrássy-kormány belügyminisztereként.

Tóth Vilmos jól értett a közigazgatáshoz, a szervezéshez. Bevonta az akkori két főváros — Buda és Pest — vezető politikusait a törvényjavaslat kidolgozásába. Tudta, hogy a fővárosi törvény színvonalas előkészítést követel. Húsz tagú szaktanácskozományt hívott össze erre a feladatra. Huszonegyedik résztvevőként ő elnökölt.

A szaktanácskozomány 1871. március 15-én kezdte meg tárgyalásait. Ennek során a fővárosok egyesítésére rendkívül óvatos véleményt alakítottak ki. Megállapították ugyanis, hogy már addig is számos közös intézmény jött létre (így az új fővárosi Közmunkatanács, a közös tanfelügyelőség, a közvetlen adók együttes kezelése), ennek ellenére Buda és Pest pénzügyi, gazdálkodási és közlekedési-forgalmi tekintetben még igen sok különbözőséget mutat. A városi közművek (gázvezeték, vízvezeték, csatornázás) szempontjából is Pest jóval Buda előtt jár.

Mindezek alapján a szaktanácskozomány úgy nyilatkozott, hogy *a fővárosok egyesítését külön kell választani a közigazgatás rendezésétől.* A jövőbeni egységes főváros igazgatásának kialakítására kilenc tagú, szűkebb bizottságot küldtek ki. Ebben Szentkirályi Mór, volt pesti főpolgármester elnökletével Andorffy Károly, Gerlóczy Károly, Havas Sándor, Házmán Ferenc, Királyi Pál, Ország Sándor, Ribáry József és Széher Mihály vett részt; csupa hozzáértő várospolitikus.

A fő kezdeményezés mindvégig inkább a kormány, a belügyminiszter oldaláról indult ki. Látszott, hogy a kormány kívánja elsősorban egy Bécshez mérhető, hatalmas és korszerű főváros létrehozását.

A belügyminiszter fővárosi igazgatási első javaslatát 1871 április végén kezdték tárgyalni, élénk viták között. A főbb vitás tételeket a főispáni intézmény, *a legtöbb adót fizetők szavazati joga, továbbá az addigi városi rendőrség államosítása jelentette.* Több esetben erősen megoszlottak a bizottság tagjainak véleményei.

Miközben e tanácskozások folytak, súlyos politikai küzdelmek zajlottak le országszerte. Az 1869-ben megválasztott országgyűlési képviselők megbízatása 1872-ben lejárt. Az új választások, a pártok küzdelmei kötötték le a figyelmet.

Az 1872 nyár elejei választásokon Budán az I. választókerület Pauler Tivadart (aki nemsokára igazságügyminiszter lett), a II. választókerület pedig Házmán Ferencet küldötte a parlamentbe. Pest-Belváros, magát Deák Ferencet választotta, nagy lelkesedéssel. Pest-Lipótváros képviselője Wahrmann Mór lett, Pest-Terézvárosé Radocza János, Pest-Józsefvárosé Steiger Gyula, Pest-Ferencvárosé Tavassy Gyula. Valamennyien a kormányon levő Deák-párthoz tartoztak. (Radocza az ellenzéki zászló alatt induló Jókai Mórtól hódította el az általa az előző országgyűlésen viselt terézvárosi képviselőiséget.) Óbuda és a Margitsziget akkor még a szentendrei választókerülethez tartozott. Innen a fiatal — éppen 26 éves — Apponyi Albert került a képviselőházba, szintén Deák-párti programmal. A jövőbeni egységes főváros nagy kormánypárti hűséget mutatott.